

Список використаних джерел

1. Державний архів в Житомирській області. Ф. 226, оп. 1, спр. 790. арк. 211–212.
2. Котчі Й., Новак Х. Органічне сільське господарство досвід Німеччини – можливості дій для України : звіт з аграрної політики. URL: https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_03-2016_Oekolandbau_ukr.pdf.
3. Рінк Ф. Волинські німці, їх діяння та їх доля. *Літопис Волині*. Вінніпег, 1967. С. 32–37.
4. Giesbrecht W. Wolhynien und Wolhyniendeutschen. Wolhynische Hefte. 3. Folge. Historischer Verein Wolhynien. Schwabach, Wisentheid, 1992. P. 19–42.
5. Огляд органічного ринку України. *OrganicInfo* : вебсайт. URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-domestic-market-2020/>.
6. Органічне виробництво в Україні. *Міністерство економіки України* : офіційний сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=ed6463ce-f338-4ef0-a8a8-e778d3d0ffd1&title=OrganichneVirobnitstvoVUkraini>.

ЦІНОВИЙ МОНІТОРИНГ НА РИНКУ ЗЕРНА ТА ПРОДУКТІВ ЙОГО ПЕРЕРОБКИ

Світлана Черемісіна, д.е.н., доцент
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Володимир Россоха, д.е.н., професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Вступ. Ринок зерна є одним з найважливіших складників не лише аграрного ринку, але й економіки України загалом. Його надзвичайно важливе соціально-економічне значення зумовлюється високою потребою в зерні, що є сировиною для виробництва життєво необхідних та найбільш доступних продуктів харчування [3].

Результати дослідження. У 2021 році зафіксовано рекордний за всю історію незалежної України урожай зернових культур. Порівняно з 2020 роком валовий збір зернових та зернобобових культур у 2021 році досяг 85 млн тонн, що на 32,2% (або на 20,9 млн тонн) перевищує рівень минулого року. Так, зернових та зернобобових культур у 2021 році було зібрано понад 86 млн тонн, зокрема зернових культур: пшениці – 32,4 млн тонн, ячменю – 10 млн тонн, гречки – 110 тис. тонн; зернобобових: гороху – 581,5 тис. тонн, проса – 191 тис. тонн, кукурудзи – 40 млн тонн [1].

У 2020 р. сільськогосподарськими підприємствами було реалізовано 42,2 млн тонн зернових культур, у т. ч. 15,3 млн тонн пшениці та 147,6 тис тонн

жита. Порівняно з 2017 роком обсяги реалізації зернових культур збільшилися на 7,4%, пшениці виявилися меншими майже на 10%, жита – більш, ніж на чверть.

У 2020 р. середня ціна реалізації пшениці сільськогосподарськими підприємствами становила 5017,5 грн за 1 тонну без ПДВ, що на 31,5 % перевищує рівень 2017 року. Середня ціна реалізації жита досягла 4594,3 грн за 1 тонну без ПДВ, що майже удвічі перевищує рівень 2017 року. Протягом січня – листопада 2021 р. ціни на зернові культури порівняно з 2020 р. зросли на 31,5%, на пшеницю – на 27,4%, на жито – знизилась на 3,8% [1].

Дослідження цінової ситуації в розрізі регіонів свідчить, що варіація цін реалізації пшениці між областями є незначною – ледве перевищує 10%. Перевищення середнього цінового рівня по Україні зафіксовано у Кіровоградській, Миколаївській, Одеській та Вінницькій областях – на 5%, 4,7%, 3% та 2% відповідно. Найнижчі ціни на пшеницю спостерігаються у західних регіонах України – Чернівецькій (на 11%), Закарпатській (на 10%) та Івано-Франківській (на 6%) областях.

Якісна структура зерна пшениці у 2021 р. суттєво не змінилася, частка продовольчого зерна на підприємствах, що займаються його зберіганням та переробкою станом на 1 грудня 2021 р. становила 71,2 % (у тому числі пшениці 2 класу – 25%, 3 класу – 46,2%). Встановлено достатньо незначний рівень цінової диференціації по продовольчому та фуражному зерну пшениці в Україні. Так, ціна 1 тонни пшениці 2 класу перевищує ціну 1 тонни пшениці 4 класу всього на 7% (або 446 грн) (табл.).

Пшениця є експорторієнтованим видом сільськогосподарської продукції, тому цінова ситуація на ринку як продовольчої, так і фуражної пшениці цілком залежна від впливу кон'юнктура світового ринку насіння зернових культур. Щодо жита, то структура обсягів зерна в розрізі класів свідчить про відносне поліпшення його якісного складу.

Таблиця

Наявність, надходження і переробка зернових культур у підприємствах, що займалися їхнім зберіганням та переробкою

Культури	2020 р.			Січень-листопад 2021 р.		
	Наявність на кінець звітного періоду, тис. т	Середня ціна закупівлі з початку періоду, грн/т	Якісна структура зерна, %	Наявність на кінець звітного періоду, тис. т	Середня ціна закупівлі з початку періоду, грн/т	Якісна структура зерна, %
Культури зернові та зернобобові	7760871	5085,3		12722263		6440,2
з них:						

пшениця	1677113	5155,0	100,0	3201483	6614,3	100,0
з неї тверда	3624	6492,3	0,2	1892	8194,3	0,1
крім твердої	1673489	5150,2	99,8	3199591	6610,0	99,9
з неї 1 класу	3482	5260,4	0,2	993	7267,9	0,03
2 класу	537399	5287,6	32,0	799927	6778,8	25,0
3 класу	766681	5138,3	45,7	1480311	6651,6	46,2
4 класу	344181	4904,0	20,5	859902	6332,9	26,9
жито	87328	4746,4	100,0	103026	4328,3	100,0
з нього 1 класу	2622	5288,1	3,0	15402	4843,6	14,9
2 класу	59913	4712,6	68,6	54171	4256,7	52,6
3 класу	17608	4904,0	20,2	14385	4362,9	14,0
4 класу	4278	4384,5	4,9	16291	4071,0	15,8

Джерело: сформовано на основі [1].

Помісячна динаміка закупівельних цін на пшеницю 3 класу свідчить, що протягом січня-березня 2021 р. спостерігалось їх поступове зростання, з квітня по липень ціни знижувались, а починаючи з серпня і до кінця року цінове зростання становило 4,3% в місяць. Так, протягом 2021 року ціни на пшеницю 3 класу зросли на 16,9% і в грудні досягли позначки у 8930 грн за тонну. За аналогічний період 2020 року цінове зростання характеризувалось ще значнішим показником – 50,9%.

Помісячні цінові співставлення протягом 2017–2021 рр. свідчать про дещо вищі темпи позитивної цінової динаміки. Так, у лютому 2021 р. закупівельна ціна пшениці становила 8432 грн/т з ПДВ, що практично вдвічі вище рівня відповідного періоду 2017 р. Проте у квітні–серпні співвідношення трохи знизилось та становило 1,5–1,6 раза. Аналогічна ситуація спостерігається із ціновими співвідношеннями по пшениці 4 класу.

Ситуація на ринку жита є дещо іншою. Так, протягом 2021 р. зафіксовано ціновий спад на цей вид зерна – зниження досягло 2,6%. Проте помісячні цінові співставлення протягом 2017–2021 рр. свідчать про стійку тенденцію здорожчання жита у середньому у 1,5 раза. Щорічні зменшення пропозиції на ринку жита (обсяги реалізації протягом 2017–2020 рр. становили майже на 20%) зумовлюють все більші помісячні зростання цін на цей вид зернової продукції.

Якщо помісячні цінові співвідношення роздрібних цін на борошно пшеничне вищого гатунку протягом 2017–2021 рр. значно більше відповідають таким співвідношенням на ринку пшениці 3 класу, то ситуація роздрібній торгівлі хлібом з борошна пшеничного дещо інша.

Протягом 2017–2021 рр. помісячні цінові співставлення хліба з борошна пшеничного вищого гатунку свідчать про зростання роздрібною ціни у 2,3 раза. За аналізований період встановлено стійку тенденцію зростання ціни на пшеничний хліб у середньому на 20% щорічно [2]. Найближчим часом частка

вартості енергоресурсів у виробництві хлібобулочних виробів зросте з 5–7% до 15–20%. З урахуванням інфляційного фактора (з початку 2021 року досягла 10,2%) все це призведе до подальшого подорожчання хліба та хлібобулочних виробів на 10–25%.

Водночас подорожчання хліба та хлібобулочних виробів спричинене наступними факторами: цукор і рослинна олія подорожчали на 50%, пшениця на 17–20%.

Порівняно з минулим роком ціна на хліб становить: пшеничного з борошна вищого гатунку – 33,08 грн за 1 кг (на 51,7% вище грудня 2020 р.); хліба пшеничного з борошна першого гатунку – 29,8 грн за 1 кг (на 51,3% вища); хліба житнього та житньо-пшеничного – 27,46 грн за 1 кг (на 42,9% вища); батону – 17,88 грн за 0,5 кг (на 42,0% вища).

Роздрібні ціни макаронних виробів також зросли протягом аналогічного періоду на 53,0 %, у т.ч. на 21,3% порівняно з груднем 2020 р., тоді як ціни на сировину для їх виробництва зросли на 16,9 та 13,9% відповідно.

Висновки. Таким чином встановлено, що у продовольчих цінових ланцюгах існує залежність між динамікою змін цінової ситуації і наближеністю до кінцевого споживача. Виявлено, що зростання цін на сільськогосподарську сировину зумовлює більш, ніж дворазове зростання у наступних ланках переробки та торгівлі кінцевою продукцією. Проте при зниженні ціни на сировинні ресурси, ціни на вироблене з неї продовольство в тій же мірі практично ніколи не знижуються.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України : офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/>.
3. Черемісіна С. Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 48–57.

ОРГАНІЧНА ЄВРОПА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Анна Переверзєва, д.е.н., професор
Володимир Волков, д.т.н., професор
Олександр Бондар, д.ю.н., професор

Запорізький національний університет

Дослідження проведене в межах проекту Жана Моне програми ERASMUS+ «European Practices of Agricultural Land Management» 101047938 – EUROLAND – ERASMUS–JMO–2021–HEI–TCH–RSCH EUROLAND.